

Nr 6

Konstitutionsutskottets memorial angående uppskov med beslut över vilande förslag till upphävande av 31 § regerings- formen.

Enligt 31 § regeringsformen äger stadsfullmäktige till tjänst som borgmästare eller lagfaren rådman i stad föreslå tre behöriga personer, bland vilka Konungen utnämner en till innehavare av tjänsten. Vidare stadgas att närmare bestämmelser om val för upprättande av förslag till borgmästare- eller rådmanstjänst meddelas genom särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag. Sådana bestämmelser har meddelats i lagen den 5 april 1949 (nr 114) om val av borgmästare och rådman.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 november 1959 anförde stadsdomstolsutredningen, att det inflytande vid tillsättning av ledamotstjänst i rådhusrätt, som 31 § regeringsformen tillförsäkrar magistratsstäderna, sammanhänger med att dessa städer själva bekostar sin rättsskipning. Enligt vad utredningen vidare framhöll kommer den att i sitt slutbetänkande föreslå att staten övertager kostnaderna för dessa domstolar.

Utredningen hävdade, att om rådhusrätterna förstatligades fanns det ej anledning att bibehålla städernas valrätt vid tillsättande av ledamotstjänst i rådhusrätt. I samband med ett förstatligande torde därför 31 § regeringsformen upphävas. Då det emellertid var ovisst när frågan om rådhusrätternas förstatligande kunde komma att föreläggas riksdagen för avgörande, föreslog utredningen, för att reformen ej skulle fördröjas, att förslag om upphävande av 31 § regeringsformen framlades redan för 1960 års riksdag. Om det framdeles skulle visa sig att frågan om förstatligande av rådhusrätterna ej kan behandlas av riksdagen inom den valperiod, som följer på 1960 års andrakammarval, torde det enligt utredningens mening böra övervägas att till allmän civillag — exempelvis till 1949 års lag om val av borgmästare och rådman — överflytta regeringsformens bestämmelser om städernas valrätt vid tillsättning av domartjänst.

I proposition nr 143 till 1960 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till upphävande av 31 § regeringsformen och anförde därvid att författningsutredningen i sitt blivande betänkande med förslag till ny författning ej avsåg att upptaga den ifrågavarande bestämmelsen. I avbidan på resultatet av stadsdomstolsutredningens arbete borde bestämmelsen enligt departementschefens mening överföras till 1949 års lag om val av borgmästare och rådman.

Konstitutionsutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 22 i ärendet följande:

Av vad ovan anförts framgår, att stadsdomstolsutredningen i sitt slutbetänkande ämnar föreslå, att staten övertager kostnaderna för städernas rättsskipning. Förslag om rådhusrätternas förstatligande kan därför väntas bli förelagt riksdagen för avgörande under de närmaste åren. I samband härmed bör frågan om upphävande av § 31 regeringsformen kunna slutligt prövas. Utskottet tillstyrker därför förevarande grundlagsändringsförslag.

Riksdagen antog såsom vilande det av utskottet tillstyrkta förslaget.

Stadsdomstolsutredningen har i januari 1961 avgivit sitt slutbetänkande. Däri har utredningen framlagt förslag om förstatligande av rådhusrätterna. Utredningen framhåller att förslaget endast är ett principuttalande samt att frågan om de ekonomiska förutsättningarna och formerna för ett förstatligande är föremål för särskild utredning. Det anses emellertid önskvärt, att riksdagen — redan innan frågan om ett allmänt förstatligande av rådhusrätterna kan slutligt avgöras — får taga ställning till grunderna i övrigt för den framtida organisationen av underrätterna. Flera av utredningens förslag anses kunna genomföras utan avvaktande på ett allmänt förstatligande av rådhusrätterna. Vissa i betänkandet föreslagna ändringar rörande rådhusrätterna torde dock, anför utredningen, inte böra träda i kraft förrän i samband med att staten övertager kostnaderna för dessa domstolar. Här avses bl. a. förslaget om upphävande av städernas valrätt vid tillsättning av borgmästare och rådman.

I detta sammanhang må erinras, att den år 1955 tillkallade stadsutredningen, vilken behandlar frågan om reglering av städernas särskilda skyldigheter och rättigheter i förhållande till staten, bl. a. även på domstolsväsendets område, enligt uttalande i berättelsen till årets riksdag om vad i rikets styrelse sig tilldragit icke torde kunna slutföra sitt uppdrag förrän under andra halvåret 1961.

Enligt vad utskottet inhämtat kan proposition rörande rådhusrätternas förstatligande icke förväntas till innevarande års riksdag.

Utskottet. Under hänvisning till vad sålunda förekommit och med understrykande särskilt av vad utskottet i sitt föregående år avgivna utlåtande i ärendet anført därom, att frågan om upphävande av 31 § regeringsformen bör slutligt prövas i samband med att förslag om rådhusrätternas förstatligande förelägges riksdagen för avgörande, får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte för sin del besluta att uppskjuta prövningen av det vid 1960 års riksdag såsom vilande antagna förslaget om upphävande av 31 § regeringsformen till senare riksdag under löpande valperiod till andra kammaren.

Stockholm den 7 mars 1961

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Damström, Ollén, Olsén, Sveningsson, fru Segerstedt Wiberg, herrar Erik Olsson, Hedblom, Dahl och Harald Pettersson; samt

från andra kammaren: herrar Spångberg, Andersson i Linköping, von Friesen, Magnusson i Tumhult, Adamsson, Larsson i Luttra, Bengtsson i Halmstad, Nilsson i Östersund, Hammar och Braconier.